

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 408/09-11

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 10. decembra 2009 predbežne prerokoval sťažnosť RSDr. V. H., t. č. vo výkone trestu, zastúpeného advokátom JUDr. M. K., M., vo veci namietaného porušenia základného práva zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Prešove č. k. 7 Tos 28/09-198 zo 6. októbra 2009 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť RSDr. V. H. o d m i e t a pre zjavnú neopodstatnenosť.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. novembra 2009 doručená sťažnosť RSDr. V. H., t. č. vo výkone trestu (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia základného práva zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) č. k. 7 Tos 28/09-198 zo 6. októbra 2009.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ podal proti uzneseniu Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 32 PP 112/08 zo 16. júna 2009 sťažnosť, v ktorej žiadal vysloviť porušenie nesprávneho postupu súdu prvého stupňa pri hodnotení osoby sťažovateľa, ktorý t. č. vykonáva trest odňatia slobody. Predmetom sťažnosti bola podľa sťažovateľa skutočnosť, že napriek tomu, že splnil všetky zákonné podmienky na to, aby mohol byť podmiennečne prepustený na slobodu, okresný súd jeho žiadosť o podmiennečné prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody uložený mu rozsudkom Okresného súdu Humenné sp. zn. 4 T 41/04 z 3. novembra 2004 v spojení s rozsudkom krajského súdu č. k. 3 To 1/05-800 z 10. februára 2005, ktorým mu bol uložený trest odňatia slobody v trvaní 10 rokov, zamietol.

Proti predmetnému uzneseniu podal sťažovateľ sťažnosť, ktorú krajský súd uznesením č. k. 7 Tos 28/09-198 zo 6. októbra 2009 zamietol.

Podľa sťažovateľa týmto uznesením krajského súdu boli porušené jeho práva, krajský súd dostatočným spôsobom neodôvodnil svoje rozhodnutie, pri hodnotení dôkazov nevychádzal zo skutkového stavu veci a jeho výber dôkazov smeroval k jednostranným záverom vychádzajúcim z odôvodnenia prvostupňového súdu.

Vychádzajúc z uvedených skutočností sťažovateľ navrhol ústavnému súdu vydať nález, v ktorom vysloví, že uznesením krajského súdu č. k. 7 Tos 28/09-198 zo 6. októbra 2009 bolo porušené základné právo sťažovateľa na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, zruší uznesenie krajského súdu č. k. 7 Tos 28/09-198 zo 6. októbra 2009 a vec mu vráti na ďalšie konanie a prizná mu náhradu trov konania.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí senátu bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Predmetom sťažnosti je namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením krajského súdu č. k. 7 Tos 28/09-198 zo 6. októbra 2009.

Podľa názoru ústavného súdu sťažnosť sťažovateľa, ktorou namieta porušenie označených práv uznesením krajského súdu č. k. 7 Tos 28/09-198 zo 6. októbra 2009, ktorým potvrdil uznesenie okresného súdu sp. zn. 32 PP 112/08 zo 16. júna 2009, je zjavne neopodstatnená.

O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom všeobecného súdu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo

slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom všeobecného súdu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať tú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie.

Ústavný súd predovšetkým pripomína, že podľa svojej ustálenej judikatúry nemá zásadne oprávnenie preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil (II. ÚS 21/96). Vo všeobecnosti úlohou súdnej ochrany ústavnosti poskytovanej ústavným súdom napokon nie je ani chrániť občana pred skutkovými omylmi všeobecných súdov, ale chrániť ho pred takými zásahmi do jeho práv, ktoré sú z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné (I. ÚS 17/01). Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy totiž vyplýva, že ústavný súd nie je opravnou inšinciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov (napr. I. ÚS 19/02).

Ústavný súd teda, tak ako to už vyslovil vo viacerých svojich nálezochoch, nie je opravnou inšinciou všeobecných súdov (napr. I. ÚS 31/05), a preto nemôže preskúmať rozhodnutia všeobecných súdov, pokiaľ tieto súdy vo svojej činnosti postupujú v súlade s právami na súdnu a inú právnu ochranu zakotvenými v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy (čl. 46 až čl. 50 ústavy). Z takéhoto pohľadu pristúpil ústavný súd aj k posúdeniu napadnutého rozhodnutia krajského súdu.

Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia krajského súdu okrem iného vyplýva:

«Na základe podanej sťažnosti preskúmal krajský súd v zmysle ust. § 147 ods. 1 Tr. por. (rovnako ako prvostupňový súd konal podľa zák. č. 141/1961 Zb. a to vzhľadom na ust. § 564 ods. 3 Tr. por. zák. č. 301/2005 Z. z.) správnosť výroku napadnutého uznesenia, proti ktorému sťažovateľ mohol podať sťažnosť, ako aj konanie, ktoré tomuto uzneseniu predchádzalo a dospel k záveru, že sťažnosť odsúdeného nie je dôvodná.

Prvostupňový súd správne zistil, že ods. RSDr. V. H. v súčasnej dobe vykonáva trest odňatia slobody v trvaní desiatich rokov nepodmienečne, uložený mu rozsudkom Okresného súdu Humenné sp. zn. 4 T 41/04 zo dňa 3. 11. 2004 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 3 To 1/05 zo dňa 10. 2. 2005 so zaradením pre jeho výkon do prvej nápravno-výchovnej skupiny. Zo spisu ďalej vyplýva, že do výkonu trestu bol odsúdenému započítaný aj výkon väzby od 29. 12. 2003 do 10. 2. 2005 a tým istým dňom nastúpil výkon trestu, teda polovicu trestu odsúdený vykonal 29. 12. 2008.

Na základe žiadosti odsúdeného o podmiennečné prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody zo dňa 12. 12. 2008 rozhodol Okresný súd Prešov po vykonanom dokazovaní dňa 26. 2. 2009 tak, že žiadosť odsúdeného zamietol, a v dôsledku sťažnosti odsúdeného krajský súd uznesením sp. zn. 4 Tos 7/09 zo dňa 21. 4. 2009 zrušil napadnuté rozhodnutie a prikázal okresnému súdu vo veci znova konať a rozhodnúť.

Prvostupňový súd po doplnení dokazovania v zmysle pokynu krajského súdu, ako je to už aj vyššie konštatované, opätovne zamietol žiadosť odsúdeného o podmiennečné prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody. V dôvodoch rozhodnutia prvostupňový súd cituje doplnenie hodnotenia psychológa Ústavu na výkon väzby Prešov, kde odsúdený v súčasnej dobe uložený trest vykonáva a konštatuje, že z hodnotení Ústavu na výkon väzby Prešov ani z výpovedí zástupcu ÚVV Prešov nevyplynulo, aby u odsúdeného v rámci výkonu trestu odňatia slobody bol zaznamenaný náznak polepšenia, či už v negatívnom alebo pozitívnom zmysle. Poukazuje na všetky vo veci vykonané dôkazy a konštatuje splnenie formálnych podmienok pre podmiennečné prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody, no podľa jeho názoru však pre prepustenie odsúdeného na slobodu nebol naplnený materiálny znak a to preukázanie polepšenia sa odsúdeného plnením si svojich povinností vo výkone trestu odňatia slobody.

Prvostupňový súd pritom poukázal pozitívne a kladné hodnotenia z ústavu na výkon väzby, no podľa jeho názoru táto okolnosť pozitívneho hodnotenia sama osebe nemusí byť príznakom – dôkazom polepšenia bez toho, aby sa posudzovali aj ostatné okolnosti prípadu. Rozhodujúcim pre posúdenie, či skutočne k polepšeniu došlo, je práve vlastný psychický postoj odsúdeného k výsledkom vlastného protiprávneho konania, za ktoré je právoplatne vo výkone trestu. Konštatuje ďalej, že po vykonanom dokazovaní dospel k záveru, že zo strany odsúdeného absentuje náznak akejkolvek ľútosti k celému prípadu, akýkoľvek

pocit účasti na celej situácii, vlastný a hoc aj sebakritický postoj Svedčí tomu aj neosobný spôsob formulácie a prezentácie svojich požiadaviek. Vzorné a nekonfliktné správanie sa odsúdeného počas výkonu trestu odňatia slobody, rešpektovanie pokynov a nariadení zo strany jeho predstavených, nie je podľa názoru prvostupňového súdu prejavom polepšenia, ale účelovým a cieleným správaním sa v snahe zabezpečiť si vytvorenie podmienok k podmiennečnému prepusteniu z výkonu trestu odňatia slobody, o čom podľa názoru prvostupňového súdu svedčí aj samotný spôsob spáchania trestnej činnosti a celkový postoj odsúdeného, ako ho prezentoval v priebehu trestného konania.

S týmito závermi, ako aj dôvodmi napadnutého uznesenia súdu prvého stupňa, sa stotožnil aj krajský súd.

Aj keď splnenie formálnej podmienky spočívajúcej vo výkone polovice uloženého trestu je v danom prípade evidentné a pri materiálnom hodnotení splnenia podmienok v prospech obžalovaného svedčí hodnotenie ústavu konštatujúce, že odsúdený počas výkonu trestu úlohy a nariadenia vyplývajúce z ústavného poriadku plní, režim dňa neporušuje, nedopúšťa sa nedovolennej činnosti, k príslušníkom ústavu na výkon väzby a k odsúdeným sa správa slušne, ich príkazy plní včas a bez pripomienok, v režimovej oblasti sa nedopustil priestupku, nebol disciplinárne potrestaný, patrí k vzorným odsúdeným a bolo mu uložených dvadsaťjeden disciplinárnych odmien, sedem z nich v najvyššej forme, ani podľa názoru krajského súdu, vychádzajúc najmä z postojov odsúdeného v priebehu celého konania, ale aj doplneného hodnotenia psychológa Ústavu na výkon väzby Prešov, kde odsúdený trest vykonáva, odsúdený doposiaľ nepreukázal polepšenie a bez akýchkoľvek pochybností nemožno očakávať, že v budúcnosti povedie riadny život.

Krajský súd sa stotožňuje s konštatovaním súdu prvého stupňa v dôvodoch napadnutého uznesenia, že polepšenie je psychickou kategóriou, ktorá predstavuje vlastne psychický vzťah, stanovisko, postoj subjektu k výsledkom vlastného konania, ktoré je protiprávne a za ktoré vlastne v rámci súdneho konania bola právoplatne uložená sankcia. Tu ďalej krajský súd opakovane dodáva, že polepšenie je aj vývojový proces vnútornej premeny páchatelovej osobnosti, ktorý sa navonok prejavuje v jeho správaní. Pri rozhodovaní o podmiennečnom prepustení je nevyhnutné rozlíšiť, kedy vzorné správanie sa odsúdeného a plnenie jeho povinností vo výkone trestu odňatia slobody je prejavom len vonkajšej adaptácie odsúdeného na prostredie väznice a kedy ide o známky skutočných

zmien osobnosti odsúdeného, ktoré oprávňujú predpokladať, že aj v budúcnosti povedie riadny život. Správanie odsúdeného vo výkone trestu a plnenie jeho povinnosti sú preto síce neopomenuteľnými, nie však jedinými hľadiskami, z ktorých možno usudzovať na páchatelovo polepšenie.

Správanie sa odsúdeného vo výkone trestu odňatia slobody sa musí hodnotiť v súvislosti s charakterovými vlastnosťami odsúdeného, s motívmi a spôsobom spáchania trestného činu. Je nevyhnutné zohľadniť jeho celkový postoj k spáchanej trestnej činnosti a postoj k spoločenskému poriadku a spoločenským záujmom. Pojem „vo výkone trestu“ pritom nemožno chápať zužujúcim spôsobom. Musíme tu zaradiť páchatelovo správanie a plnenie povinnosti, ktoré nesúvisia priamo s miestom výkonu trestu, ako napr. náhrada škody, ľútosť nad spáchaným činom a pod., presnejší by zrejme bol pojem „počas výkonu trestu“.

Aj keď závažnosť trestného činu, za ktorý bol páchatel odsúdený nie je samostatným hľadiskom pri rozhodovaní o podmiennečnom prepustení, je potrebné na to prihliadať pri stanovení budúcej prognózy odsúdeného, teda či povedie riadny život.

Aj keď podmiennečné prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody nie je mimoriadnym inštitútom, ktorý by súd mal aplikovať len výnimočne, môže ho použiť len za splnenia zákonom stanovených podmienok, a to tak formálneho charakteru, ktorým je vykonanie, v prejednávanvej veci polovice súdom uloženého trestu odňatia slobody, ako aj materiálneho charakteru, a to preukázanie polepšenia odsúdeného, pričom podľa názoru krajského súdu vykonané dokazovanie musí jednoznačne viesť k pozitívnemu záveru, že odsúdený sa svojim správaním a plnením povinností skutočne polepšil, čo znamená, že už doterajší výkon trestu bol postačujúci pre naplnenie účelu trestu, ktorým je najmä prevychová odsúdeného tak, aby viedol riadny život a jeho ďalší výkon preto už nie je potrebný. Pokiaľ teda súd, na základe vykonaného dokazovania, nedospeje k bezpečnému záveru, že odsúdený sa polepšil, nezostáva mu nič iné len jeho žiadosť o podmiennečné prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody zamietnuť, pričom nemôže ďalej skúmať, či trest uložený pôvodným rozhodnutím, ktorý je trestom zákonným, je primeraný, alebo naopak neprimerane prísny, pretože v opačnom prípade by išlo o neprípustné preskúmavanie právoplatného rozhodnutia súdu mimo rámca mimoriadnych opravných prostriedkov. Taktiež, podľa názoru krajského súdu, dobré správanie odsúdeného v dôsledku motivácie podmiennečným prepustením z výkonu

trestu odňatia slobody nie je prejavom, že sa odsúdený polepšil, pretože v prípade jeho prepustenia, teda po odpadnutí motivácie dobrého správania, niet záruky, že odsúdený povedie riadny život.

Zo spomínaného doplneného hodnotenia psychológia Ústavu na výkon väzby Prešov, kde odsúdený v súčasnej dobe uložený trest vykonáva, vyplýva, že odsúdený od začiatku až doposiaľ popiera spáchanie trestného činu a necíti zodpovednosť a nemá pocit viny a ľútosti. Zotrváva na tvrdení, že nebol vodičom auta v inkriminovanom čase. Svoju chybu vidí iba v nezodpovednosti, že svoje vozidlo dal viesť úplne cudziemu človeku a najbližšie okolie neinformoval o tom, kto bude viesť auto a neoveril si jeho meno. Psychológ ďalej konštatuje, že jediným z možných vysvetlení takéhoto správania a konania odsúdeného sú vystupňované obranné mechanizmy, ktoré zabezpečujú obranu jeho vnútorného „ja“ a sú vo všeobecnosti charakteristickou reakciou jedinca na frustráciu ako prekážku pri dosahovaní cieľa. U odsúdeného sa mohol rozvinúť obranný mechanizmus vytesnenia, pri ktorom dochádza k vytlačeniu (zabudnutiu) neprijateľného impulzu z vedomia do nevedomia a obranný mechanizmus popretia, pomocou ktorého je popieraný bolestný zážitok z havárie, ktorá mala ďalekosiahle dôsledky. Popretie je symbolickým zatváraním očí pred problémom, ktorý by si vyžadoval uvedomenie „bolestivých“ aspektov. Psychológ ďalej, vychádzajúc z výraznej a dlhotrvajúcej aktivity odsúdeného dokázal, že v ten deň sa udalosti udiali ináč a že je nevinný, uvažuje aj o ďalšom obrannom mechanizme, ktorým je racionalizácia, t. j. rozumové zastieranie spôsobov správania, ktoré majú v skutočnosti iné motívy. Pri racionalizácii dochádza k prideleniu logických alebo sociálne žiaducich motívov tomu čo robíme. Slúži tiež na zmiernenie sklamaní v prípade nedosiahnutia cieľa a poskytuje prijateľné motívy pre naše správanie. Psychológ ďalej, vzhľadom na niektoré osobnostné črty odsúdeného, ktoré mal možnosť pozorovať, najmä vysokú potrebu uznania a ocenenia, potrebu zapôsobiť ako významná resp. niečo znamenajúca osobnosť, predpokladá, že v prípadoch zlomových a krízových situácií, kedy hrozí strata, či výrazné pošramotenie spoločenskej prestíže, sa môžu syndifikantne častejšie uplatniť vyššie uvedené obranné mechanizmy. Ani psychológ nedokázal jednoznačne odpovedať na otázku, či došlo k polepšeniu odsúdeného, teda k dosiahnutiu pozitívnych resocializačných zmien aj z hľadiska jeho postojov k spáchanej trestnej činnosti.

S námietkou odsúdeného, že splňa všetky kritéria pre podmienené prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody a len v dôsledku jeho popierania súdy v jeho prospech nerozhodli, nemožno súhlasiť. Aj keď odsúdený spáchanie skutku tak ako bol ustálený vo výroku rozsudku popiera, pripúšťa svoju zodpovednosť za to, že umožnil inej osobe, tak ako to on tvrdí, viesť jeho motorové vozidlo. Avšak ani tomuto ním prezentovanému „pocitu zodpovednosti“ nezodpovedá jeho správanie ani jeho výroky uvedené v žiadosti, sťažnostiach, či osobne na verejnom zasadnutí pred prvostupňovým súdom.

Na základe vyššie uvedených skutočností potom aj krajský súd dospel k názoru, že najmä vzhľadom k postojom odsúdeného, nielen k spáchanej trestnej činnosti, ale aj následkom, za ktoré odsúdený zodpovednosť pociťuje, nebolo bez akýchkoľvek pochybností preukázané polepšenie odsúdeného, ako jednej zo základných podmienok pre podmienené prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody v zmysle ust. § 61 ods. 1, 2 Tr. zák. účinného do 31. 12. 2005.»

V citovanej časti odôvodnenia napadnutého rozhodnutia krajský súd zrozumiteľným a jednoznačným spôsobom uviedol dôvody, pre ktoré odvolaním napadnutý rozsudok okresného súdu vo vzťahu k sťažovateľovi potvrdil. V každom prípade tento postup krajského súdu pri odôvodňovaní svojho právneho záveru vo veci sťažovateľa nemožno považovať za zjavne neodôvodnený alebo arbitrárny, teda krajský súd v danom prípade neporušil označené základné právo sťažovateľa „nesprávnou a svojvoľnou aplikáciou a výkladom práva“. Skutočnosť, že sťažovateľ sa s právnym názorom krajského súdu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor krajského súdu svojím vlastným. V konečnom dôsledku však ústavný súd nie je opravným súdom právnych názorov krajského súdu. Ingerencia ústavného súdu do výkonu tejto právomoci krajského súdu je opodstatnená len v prípade jeho nezlučiteľnosti s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Aj keby ústavný súd nesúhlasil s interpretáciou zákonov všeobecných súdov, ktoré sú „pánmi zákonov“, v zmysle citovanej judikatúry by mohol nahradiť napadnutý právny názor krajského súdu iba v prípade, ak by ten bol svojvoľný, zjavne neodôvodnený, resp. ústavne nekonformný. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len

v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam. Podľa názoru ústavného súdu predmetný právny výklad krajského súdu takéto nedostatky nevykazuje, a preto bolo potrebné sťažnosť odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú.

Vzhľadom na všetky uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. decembra 2009